

КОГНИТИВНЫЙ ПОДХОД К ОПИСАНИЮ АНГЛИЙСКИХ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ ПО ПРИЗНАКУ «СЧИСЛЯЕМОСТЬ/НЕСЧИСЛЯЕМОСТЬ»

Факты нестандартного числового поведения существительных неоднократно отмечались в учебниках, учебных пособиях, статьях и диссертационных исследованиях по категории числа, проблеме артикля и субкатегоризации имен существительных на материале различных языков [1, с. 7].

Появление новых парадигм в лингвистике, и, в первую очередь, когнитивной парадигмы, в которой в фокусе исследования находится человек, познающий мир во всем его многообразии и вербализующий результаты восприятия мира в своей речевой деятельности, позволяет взглянуть на многие традиционные вопросы лингвистики с позиций новых концепций [1; 9].

За основу в данной статье взята идея, выдвинутая Р. Ленекером относительно систематизации счисляемых и несчисляемых существительных [3; 133]. Согласно Ленекеру, числовое поведение существительных, способных выполнять функцию как счисляемых так и несчисляемых в предложении, имеет закономерность и зависимость. Для более глубокого понимания проблемы, необходимо, прежде всего, ввести ряд терминов и дать им определение.

Домен – концепты, хранимые в мышлении, которые могут быть поняты только в контексте структур фоновых знаний. Домен представляет собой связную область концептуализации, относительно которой характеризуется семантическая единица [2, с.4]. Согласно Ленекеру, домены могут быть базовыми и небазовыми. При том, что концепт обычно является доменом, или репрезентационным полем, включающим другой концепт, существует точка, далее которой редукция невозможна. Это касается домена пространства, а также домена времени, на фоне которого мы понимаем изменения [3, с.2/15]. Помимо пространства и времени к базовым доменам относятся различные сенсорные ощущения, эмоции и прочее [2, с.4].

Концептуальная база есть весь объем информации, активируемый знаком [2, с.4].

Профилем является та часть базы, которая формирует само значение данного знака [2, с.4].

Граница – воображаемое ограничение, за пределы которого значение не выходит.

Область конкретизации – область, в которой присутствие или отсутствие границы определяет, является данное существительное счисляемым или несчисляемым.

Если существительное профилирует вещь некую вещь, то для счисляемых существительных она будет рассматриваться, как нечто ограниченное внутри области непосредственного охвата в области конкретизации. В то время, как профиль несчисляемых существительных не может быть ограниченным подобным образом. Значение языкового выражения включает не только семантическую структуру «переднего плана», но также и композиционную тропу, находящуюся на «заднем плане». Фокусировка связана также с охватом информации, объективируемой знаком. Когда значение знака определяется на фоне соответствующего домена, сама фоновая информация может иметь передний и задний планы. В ряде случаев бывает необходимо различать «максимальный охват» (maximal scope), или всю представленную в домене информацию, и «непосредственный охват» (immediate scope), или часть информации, более тесно связанную со значением знака. Непосредственный охват находится на переднем, а максимальный на заднем плане.

У несчисляемых существительных нет границы внутри области конкретизации. Более того, только в ней возможно сфокусированное рассмотрение. Профиль выражения, специфический фокус внимания, привязан к этой части. В то время, как субстанция, которую она называет, может иметь неопределенное протяжение, несчисляемое существительное профилирует только то, что лежит на поверхности, находится в центре внимания. Существительное называет вид вещи и конкретизирует свойства, которые объекту предстоит квалифицировать, как образец этого типа. Область конкретизации (the domain of instantiation) характеризуется, как домен, в котором присутствие или отсутствие границы определяет счисляемость или несчисляемость существительного.

Идею Ленекера по поводу разделения существительных на счисляемые и несчисляемые можно сформулировать следующим образом: если в зоне непосредственного охвата область конкретизации имеет временную или пространственную границу или и то и другое вместе, то такое существительное будет счисляемым, если границы нет, то существительное будет несчисляемым.

Таким образом, понятие концептуализации, как одно из центральных понятий когнитивной лингвистики, может быть использовано для объяснения фактов нестандартного числового поведения существительных.

Література

1. Бубенникова О.А. О языковой ситуации в современной Англии // Германистика в России. Традиции и перспективы. Материалы научно-методического семинара. - Новосибирск, 2004. - С.7-10.

2. Жаботинская С.А. // Вісник Харківського Національного університету імені В.Н.Каразіна № 848. Серія: Романо-германська філологія / Методика викладання іноземних мов/ Випуск 58. -Харків, 2009 – С.3-10.

3. Langacker R. Cognitive Grammar: Basic Introduction / Ronald Langacker. — Oxford: Oxford University Press, 2008. — 555 p.

Панова Яна Євгенівна

Когнітивний підхід до опису англійських іменників за ознакою «враховуваність/невраховуваність»

УДК 81 — 115: 82 — 84(043)

Рахуба К.П., асистент

ПАРЕМІЇ ЯК ЛІНГВАЛЬНІ ФОРМИ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕНТАЛІТЕТ

Пареміологічні одиниці є одними з базових понять в системі лінгвістичних форм, що відображують національний менталітет. різних мов допомагає виявити менталітети носіїв мови.

Пареміологічний матеріал дозволяє проникнути в область мисленнєвої діяльності певного лінгвокультурного суспільства і відкриває широкі можливості для проведення порівняльного дослідження, бо через зіставлення і порівняння можна повною мірою досягнути навколишній світ і самого себе. Пареміологія будь-якої мови являє собою найціннішу лінгвістичну спадщину, є одним із способів мовного світобачення. Паремійні формули етнічно своєрідні, поліфонічні за змістом і поліфункціональні за використанням. Прислів'я та приказки входять в сферу людської семантики. Всі їх значення орієнтовані на людину, вони відображають взаємодію людини і світу, що виявляється як в чуттєвому сприйнятті, так і в оціночному відношенні людини до світу. "Сутність прислів'я, в першу чергу - це висловлювання про людину, особливо про її духовні, етичні і соціальні аспектах. Прислів'я за своїм призначенням передусім не гносеологічні, а прагматичні знаряддя. Кожне прислів'я повідомляє щось про людину та її відносини зі світом" [4, с. 165]. Світ паремії максимально наближений до повсякденного, повсякденного буття людини у всьому його складності і суперечливості.

Дослідження паремій у лінгвокультурологічному аспекті дозволить виявити специфічні риси, що зумовлені особливостями світосприйняття, системою моральних вимог, норм, цінностей і принципами виховання, а саме – **менталітетом**.

Термін "менталітет" виник в Європі в 14 столітті (лат. mentalis - розумовий, духовний). Спочатку "менталітет" означав "мислення дикуна". У сучасному світі під «менталітетом» розуміють "образ думок, сукупність розумових навичок і духовних установок, властивих окремій людині або суспільній групі" [1, с. 794].

Тобто менталітет – це світоглядна матриця, картина світу в свідомості людини і її вписаність в цю картину. Під картиною світу в сучасній лінгвістиці розуміється "цілісний, глобальний образ світу, який є результатом всієї духовної активності людини, всіх його контактів зі світом, предметно-практичної діяльності, споглядання, розумоосягнення світу" [5, с. 19] і який "формується в процесі синтезу результатів пізнавальних та оцінних процесів [3, с.171].

Під терміном "мовна картина світу" в сучасній лінгвістиці розуміють "відбиття в мові, в мовних категоріях уявлень про світ, здійснюване людським менталітетом даного мовного колективу" [2, с. 218], тобто мається на увазі та сукупність знань про дійсність, яка відображена в лексичному складі мови. Національна мовна картина світу (МКС) - актуальний об'єкт дослідження для сучасних лінгвістів.

Мовна картина світу відбивається в ключових словах - концептах. У «Великому енциклопедичному словнику» дається таке визначення концепту: «Концепт (від лат. Conceptus - думка, поняття) - смислове значення імені (знака), тобто зміст поняття, об'єкт якого є предмет імені (наприклад, смислове значення імені Місяць - природний супутник Землі) [4, с. 348].

Лінгвокультурний концепт - термін сучасний, інтегративний, хоча він міцно закріпився у методиці російської мови, але досі не має єдиного визначення. Формальною характеристикою лінгвокультурного концепту є «номінативна щільність» або «номінативна роздрібненість» - наявність в мові ряду різнорівневих засобів його реалізації, що безпосередньо пов'язано з важливістю концепту в очах лінгвокультурного соціуму.

Здатність асоціюватися з вербальними, символічними або подійними феноменами, відомими всім членам етнокультурного соціуму, є специфічною рисою лінгвокультурного концепту.

Підставою для виділення лінгвокультурних концептів можна вважати наступні критерії: високочастотність імені концепту, переживаємість, лінгвокультурна маркованість, світоглядна орієнтованість, номінативна щільність, етимологічна пам'ять та ін.